

Alegro za zbogom

Koncert Bitlsa na krovu,
30. januara 1969.

Izabrao i preveo

ALEKSANDAR MAĆEŠIĆ

Bukefal EON

Predgovor bez velike potrebe

Ko god je voleo Bitlse, voleo ih je s neuporedivom strašću. Uz to, nema toga ko nije želeo da sazna više od pukih stihova, ko nije želeo da sazna pravo poreklo nadahnuća, stvarne izvore za njihove, u dobroj meri, zagonetne, zatamnjene i ne uvek najjasnije poruke svetu. Ali jedno mesto, na samom kraju njihove karijere, kao da zauzima posebno mesto kod svih koji su ih voleli. Nenajavljen (i besplatan) koncert na krovu, 30. januara 1969. godine, u Sitiju, poslovnom središtu Londona, u ulici Sevil Rou br. 3, zauzima gotovo mitsko mesto u celom njihovom opusu, ne samo zbog toga što je to bio njihov poslednji koncert (što niko, ipak, u tom trenutku nije mogao da zna, pa ni sami Bitlsi), nego zbog toga što je posle gotovo jednogmesecnog napetog snimanja i trzavica na probama za novi album, ispao kao kruna zajedničkih napora ka povratku prvobitnom, jednostavnom rokenrol zvuku, kako i kaže radni naslov albuma – *Get Back*. Ali ono što, van svake sumnje, nagoveštava film prikazan sledeće godine pod nazivom *LET IT BE*, maja 1970, zaista se i pokazao kao naj-

mračniji period u njihovom radu. Može biti da s ove vremenske distance nama nije tako teško da odmeravamo i ocenjujemo živote četiri čoveka, koje je u tom času povezi-
valo, ako ne više strast prema zajedničkom delovanju, onda svakako nečuvena slava, o kojoj pre pojave Bitlsa niko nije ni mogao da sanja. Ali u ono vreme, potres kao što jebio raspad Bitlsa, kao grupe, mora da se osetio, ne bismo smeli da se zaklinjemo, ali svakako prilično.

Poslednji nastup uživo Bitlsi su, uz pratnju Bilija Prestona na klavijaturama, održali na krovu svog zdanja Epl (APPLE) u ulici Sevil Rou br. 3, u Londonu, 30. januara 1969. godine.

Džordž Harison priseća se tog vremena: „Popeli smo se na krov kako bismo raščistili nedoumice u vezi s nastupom uživo, jer je to bilo mnogo jednostavnije nego otići bilo gde drugde; uz to, niko to pre nije uradio¹, stoga je bilo zanimljivo videti šta će se dogoditi kad gore otpočnemo sa svirkom. Bila je to lepa mala društvena studija.”

Tridesetog januara 1969. godine, u Londonu je osvanuo hladan dan, a na krovu je, oko podneva, duvao jak vetar. Kako bi se izborio s hladnoćom, Džon Lenon po-

¹ Izgleda da Harison, ni u vreme kad se ovako iskreno poverio, nije znao za pokušaj američke grupe Džeferson Erplejn (Jefferson Airplane), decembra 1968. godine u Njujorku, koji je propao, usled poslovične predusretljivosti američke policije, i završio se uz samo jednu izvedenu stvar. O tome nešto više u poglavlju *Pitanje policije*.

zajmio je bundu od Joko Ono, a Ringo Star navukao crvenu kabanicu svoje supruge Morin.

On i kaže: „Postojala je ideja da sviramo negde uživo. Razmišljali smo o raznim mestima: ‘Paladijum ili Sahara.’ Ali u tom slučaju morali bismo da sa sobom povedemo celo osoblje, stoga smo odlučili: ‘Hajdemo na krov.’ Mol [Evans] i Nil [Aspinal] postavili su opremu na krov, i onda smo odsvirali te stvari i snimili ih. Sećam se da je bilo hladno, vetrovito i vlažno, ali svi koji su gledali s prozora svojih kancelarija zaista su uživali.“

Ali to nije bilo sve. Kao da nikakve prirodne sile nisu mogle da nadjačaju entuzijazam, koji je, izgleda, vladao kod svih, i kod četvorice Bitlsa (ili, tačnije petorice, ako računamo i Bilija Prestona, koji je pomagao na klavijaturama). Na primer, mikrofoni su, zarad boljeg snimka (i prvenstveno zbog jakog vetra), bili umotani u ženske najlon čarape.

Pre koncerta na krovu, postojale su svakakve ideje o tome kako i gde svirati uživo. U jednom trenutku Bitlsi su došli na ideju da izvedu predstavu na nekom velikom brodu ili na nekom istorijskom lokalitetu, poput rimskog Kolečuma. Potom je neko pomenuo koncert na krovu, svi su se smejali i odmahivali glavama, sve dok Lenon nije rekao: „E pa, jebi ga! Sviraćemo gore!“

Najmračniji period u postojanju Bitlsa bio je upravo poduhvat koji su nazvali *Get Back* – pokušaj povratka jednostavnom rokenrol zvuku – prvobitno zamišljen kao dokumentarni film o probama i nastupu uživo, namenjen za prikazivanje na televiziji.

Treba biti iskren, motivacija za sve ovo bila je nikakva. Ne računajući Makartnija, koji je uvek bio ambiciozan, bilo je premalo poleta – a reklo bi se i strasti – za nastup uživo. Jedan od razloga za to bila je očigledna iscrpljenost i premor posle beskrajnih probi i snimanja materijala za prethodni album – THE BEATLES ili jednostavno BELI ALBUM (zbog potpuno belog omota), koje su okončane ne naročito pre januarskog koncerta. Drugi razlog, ne manje važan, a možda i važniji, bilo je prisustvo kamera na probama. Razume se, i ljudi iza tih kamera.

Premda januara 1969. nisu sve probe bile napete, Bitlsi su često bili neprijatni jedni prema drugima. Harison je smatrao da se Makartni ponašao kao go-spodar, Lenon je bio zavistan od heroina i apsolutno

nespreman da se rastaje od Joko Ono, a Ringo Star gotovo celog meseca bio u podređenom položaju.

„Rečju, Pol je bio pokretač toga – došlo je vreme za još jedan film o Bitlsima, ili je iskrsla neka slična obaveza – i Pol je hteo da nas podstakne da preduzmemo nešto oko toga. Po običaju, Džordž i ja smo odbacivali ideju: 'Ah, ne bismo da se petljamo s tim, jebote', i sve u tom stilu. On je sve to razradio i onda smo vodili beskrajne rasprave o tome gde to da izvedemo. U to vreme ja sam se samo razvlačio tamo-amo, već sam bio u vezi s Joko. Ništa me nije zanimalo. Sve vreme bio sam urađen od heroína, i ništa me nije zanimalo. A nije ni ostale, to da znate... Pol je došao na ideju da treba da krenemo s probama... i da potom napravimo ploču. Razume se, bilo smo teški lenjivci i svirali smo već dvadeset (*sic!*) godina – pa što sad opet da sviramo? – bili smo odrasli ljudi, nije nam se sedelo na probama. Makar ne meni. I nikako nismo uspevali da se složimo. Zatim smo napravili nekoliko snimaka i niko nije bio raspoložen da nastavi s tim. U studiju u Tvi-kenhamu, osećao sam se zaista jezivo, pogotovo što su nas sve vreme snimali za film. Želeo sam samo da nestanu, a morali smo da se tamo pojavljujemo u osam ujutru. Ne može se stvarati muzika u osam ujutru ili deset ujutru, svejedno, i to na tako čudnom mestu, sa svim tim svetom koji vas snima kamerama i svim tim svetlima u boji”, objašnjavao je Džon Lenon godinu dana kasnije, 1970, kad se grupa i razišla u mučnim okolnostima.

Desetog januara, Džordž Harison napustio je grupu. Tako su planovi za televizijsku emisiju napušteni. Zatim je pristao da se vrati samo ako se iz studija u Tvikenhamu prebace u novi studio za snimanje u podrumu njihove kompanije Epl, u Londonu, u ulici Sevil Rou broj 3. S malim prekidom, tamo su nastavljene probe, počev od 21. januara; ujedno su odbačeni svi planovi za nastup uživo.

Budući da je zvuk trebalo da bude dovoljno dobar bilo za film, bilo za televiziju, snimanje zvuka nastavljeno je na mašinama koje su se zvale „Nagra“, i to uz dva nedostatka – snimanje je bilo moguće samo u mono tehnici, i to ne duže od 16 minuta odjednom. Bila su korišćena dva takva uređaja, jedan za kameru A, jedan za kameru B. Tako su dve mašine radile naizmenično. Ishod toga bio je da su snimanja za film i album GET BACK, s jedne strane bila obilato piratizovana, a s druge, paradoksalno, omogućila uvid u radne navike Bitlsa. Januara 1969. godine, Bitlsi su izveli veliki broj numera, od kojih veliki broj nikad nije ugledao svetlost dana, što zbog slabog kvaliteta, što zbog drugih okolnosti. Bilo je dosta proizvoljne svirke, povremeno bez kraja i bez mnogo umetničke vrednosti. Uspeliji pokušaji našli su se u filmu LET IT BE, i kao sekvence i kao celovita izvođenja. Da li iz dosade, da li iz očaja, svirali su sve i svašta, od dečijih pesmica i rokenrol klasika do svojih originalnih kompozicija i improvizacija iz vremena pre nego što su postali slavni.